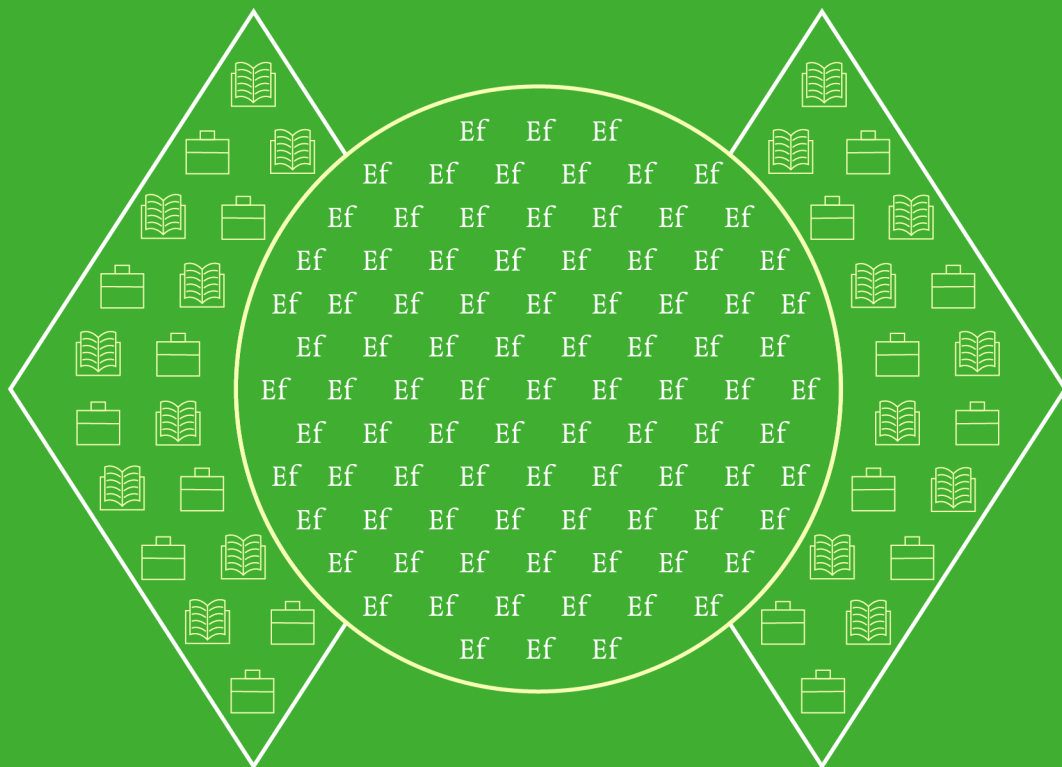

De LWEO-methode

Economie voor onderbouw
havo/vwo

2026-2027

De LWEO-methode

Voor het vak Economie geeft de LWEO voor havo en vwo onder- en bovenbouw een methode uit die bestaat uit meerdere lesbrieven.

Voor de tweede klas bestaat de methode uit drie lesbrieven en voor de derde klas uit twee lesbrieven. De derdeklaslesbrieven zijn in het Engels vertaald. Om leerlingen te helpen bij hun keuze voor een vakkenpakket in de bovenbouw, komen concepten uit de examenprogramma's van zowel economie als bedrijfseconomie aan de orde.

De economiemethode van de LWEO wordt geschreven door docenten die met het lesmateriaal werken. Zij putten uit eigen ervaring en nemen opmerkingen van andere gebruikers en leerlingen mee bij het voortdurend verbeteren van de methode. Omdat de methode snel aanpasbaar is, kunnen actuele economische ontwikkelingen en nieuwe didactische inzichten meteen verwerkt worden.

Meer informatie over de LWEO-methode voor de bovenbouw havo en vwo staat in de aparte brochure voor de bovenbouw.

Kenmerken van de methode

Werkwijze - papier en/of digitaal

De methode biedt ruimte voor verschillende werkwijzen. Er kan volledig op papier worden gewerkt en het is mogelijk om de papieren lesbrieven te combineren met digitale middelen. Zo kunnen de papieren lesbrieven aangevuld worden met een digitale adaptieve methode wat de mogelijkheid biedt tot het formatief en summatief toetsen van leerlingen. Volledig digitaal werken met de methode is ook mogelijk. Meer informatie over de werkwijzen en welke producten bij elke werkwijze te bestellen zijn, staat op pagina 4.

Lesbrieven: leer- en werkboek tegelijk

De lesbrieven zijn gericht op zelfstandig werken en leren. Leerlingen kunnen hun antwoorden op de opdrachten controleren met de uitwerkingenboekjes of online uitwerkingen. Hiermee kan een leerling zelfstandig en in eigen tempo een lesbrief doornemen. De lesbrieven vormen een leer- en werkboek tegelijk: leerteksten en opgaven wisselen elkaar af. Dit geeft leerlingen direct de mogelijkheid om de theorie toe te passen.

De papieren lesbrieven zijn losbladig en worden geleverd in A4-formaat en een 23-gaats uitvoering waardoor leerlingen ze gemakkelijk in een map of snelhechter kunnen stoppen.

Multomappen

De LWEO biedt smalle 4-rings multomappen aan om de lesbrieven bij gebruik en in de tas goed te beschermen. In de multomap passen maximaal een of meerdere lesbrieven van in totaal ongeveer 130 pagina's.

Het betreft hier een service voor leerlingen en docenten, scholen zijn niet verplicht deze multomappen bij onze methodes te bestellen.

De verkoopprijs van de multomap is € 3,25 per stuk (inclusief 21% btw). De LWEO verkoopt echter geen losse exemplaren, maar dozen met 50 multomappen.

Leerstof direct toepassen

Na het lezen van de theorie moeten de leerlingen de opgedane kennis meteen toepassen in een opgave. Bij het maken van de opgaven moeten leerlingen regelmatig teruggrijpen op de uitgelegde theorie. Dit zorgt ervoor dat zij de teksten tussen de opdrachten ook daadwerkelijk (moeten) lezen. De theorie wordt steeds in een context aangeboden zodat deze beter blijft hangen.

Opbouw in niveau en differentiatiemogelijkheden

Een hoofdstuk start met een introducerende opgave waarin voorkennis wordt opgehaald of algemene vaardigheden, zoals rekenen met procenten, aan bod komen. In een hoofdstuk wordt het niveau van de opgaven geleidelijk opgebouwd waardoor leerlingen succes ervaren. Ieder hoofdstuk sluit af met een of meerdere bouwstenen. Hierin komt het geleerde in een nieuwe of complexere situatie aan bod. De extra bouwsteenopdrachten bieden de mogelijkheid om aan niveau- en tempoverschillen tussen leerlingen tegemoet te komen. Dit maakt differentiëren gemakkelijk, snelle leerlingen kunnen een gedeelte van de bouwstenen overslaan.

Leesvaardigheid

Leesvaardigheid is bij het vak (bedrijfs)economie ontzettend belangrijk. In de tekst zijn belangrijke begrippen gemarkeerd zodat de leerling geleerd wordt onderscheid te maken in hoofd- en bijzaken. Op deze manier leren leerlingen de essentie uit informatiebronnen te halen.

Leerdoelen

Aan het einde van een hoofdstuk vindt de leerling de leerdoelen van het betreffende hoofdstuk. Onder het kopje ‘wat moet je kunnen?’ lezen leerlingen wat zij moeten beheersen voor een toets en hoe dit te beheersen. Het kan ook helpen bij het maken van een samenvatting.

Extra's

Via de docentenwebsite bieden we vele extra's aan, onder andere:

- een uitgebreide toetsenbank met zowel meerkeuze- als open vragen
- toegang tot ToetsPers
- antwoorden van de bouwstenen uit de lesbrieven
- extra bouwstenen
- kennen-en-kunnen-overzicht per hoofdstuk

2 havo/vwo Fundament

De methode voor 2 havo/vwo bestaat uit drie lesbrieven:

- Jonge Consumenten
- Kiezen en Werken
- Samen Leven

3 havo/vwo Fundament

Fundament voor 3 havo/vwo bestaat uit twee lesbrieven:

- Kopen en Werken (Buying and Working)
- De Samenleving (Society)

Van de Nederlandse lesbrieven is een Engelstalige versie ontwikkeld, die een exacte kopie is van de Nederlandstalige methode voor 3 havo/vwo: Buying and Working en Society. In een klas met tweetalig onderwijs kan zo hetzelfde programma gegeven worden als in de gewone klassen.

Over Fundament

Fundament bereidt de leerlingen goed voor op de tweede fase en geeft de leerlingen inzicht in wat ze kunnen verwachten bij de vakken economie en bedrijfseconomie in de bovenbouw. De hoofdstukken die voorbereiden op bedrijfseconomie worden al snel behandeld in Kopen & Werken (en in Kiezen en Werken), omdat de meeste leerlingen in het voorjaar een keus moeten maken.

In ieder hoofdstuk wordt regelmatig gevraagd wat de leerling ergens zelf van vindt of doet. Hierdoor worden ze beter betrokken bij de leerstof en worden ze naar een hoger leerniveau gebracht.

Er is veel aandacht voor de leerling als consument en de gevolgen van dat consumeren voor het milieu. In *De Samenleving* (en in *Samen Leven*) wordt bij de berekening van de inkomstenbelasting uitgegaan van de situatie in 2021 waarbij er sprake is van twee schijven in box 1. De veranderde berekening van de vermogensrendementsheffing met een schijventarief is ook opgenomen. In het hoofdstuk over milieu komen actuele thema's aan de orde. De circulaire economie wordt uitgebreid besproken en de leerling moet nadenken over bepaalde keuzes.

Werkwijzen en (digitale) producten

Alles op papier

Leerlingen kunnen met papieren lesbrieven en papieren uitwerkingenboekjes werken. Op pagina 7 staat de lijst van de beschikbare lesbrieven, digitale middelen, prijzen en ISBN.

Alles op papier plus een digitaal (oefen)systeem

Naast het werken met papieren lesbrieven en uitwerkingenboekjes is het mogelijk leerlingen in klas 3 digitaal extra te laten oefenen met de stof. Hiertoe kan, naast de papieren lesbrieven en uitwerkingenboekjes, het digitale product *Methode Adapt 3^e klas* worden besteld. Dit product is per leerling per schooljaar af te nemen. In *Methode Adapt 3^e klas* zijn de beide derdeklas-lesbrieven opgenomen, aangevuld met extra bouwstenen, extra oefenopgaven, samenvattingen, begrippenlijsten, een oefenmodule voor begrippen en een oefen- en toetssysteem.

De opdrachten zijn op leerniveau gelabeld volgens het MBTA-principe: memoriseren, begrijpen, toepassen en analyseren. Het oefensysteem is adaptief en past zich aan het leerniveau van de leerling aan. Als een leerling volledig digitaal werkt of als een leerling de papieren lesbrieven doorwerkt en daarnaast de extra oefenopgaven digitaal maakt, heeft het systeem gegevens van de leerling. Een leerling die nu gaat oefenen, krijgt oefenopgaven op zijn niveau. Een leerling die moeite heeft met memoriseren krijgt veel vragen op dat niveau, een leerling die memoriseren goed beheerst, krijgt vragen op een hoger niveau, et cetera. Leerlingen krijgen, wanneer dat door de docent ingesteld is, meteen feedback op een gegeven antwoord. Het is ook mogelijk om opdrachten op onderwerp te selecteren.

Om de combinatie van papier en digitaal te gebruiken bestelt u *Methode Adapt plus Kopen en Werken*. U ontvangt dan de papieren lesbrieven *Kopen en Werken* plus het digitale product *Methode Adapt 3^e klas*. U kunt dit uitbreiden door de papieren lesbrieven *De Samenleving* erbij te bestellen.

Alle onderdelen in *Methode Adapt 3^e klas* kunnen door de docent per lesbrieven en hoofdstuk aan- en uitgezet worden, zodat die bepaalt waar leerlingen toegang toe hebben. Dit kan per leerjaar, klas en leerling gedaan worden. De leerlingen maken een account aan en kunnen daarna met hun eigen wachtwoord inloggen. De docent kan eenvoudig eigen materiaal

toevoegen en krijgt snel en eenvoudig inzicht in de voortgang van iedere leerling. Om *Methode Adapt 3^e klas* te bekijken kan een docent een gratis demo-account aanvragen.

Papier met digitale uitwerkingen en extra's

LWEOpus is geschikt voor scholen die met de papieren lesbrieven werken, maar niet met papieren uitwerkingenboekjes per leerling. LWEOpus is per leerling per schooljaar af te nemen. In LWEOpus staan:

- uitwerkingen van de opdrachten uit de lesbrieven
- samenvattingen en begrippenlijsten
- antwoorden van de bouwstenen uit de lesbrieven
- meerkeuzevragen inclusief uitwerkingen

Volledig digitaal

Tot slot is het mogelijk de methode volledig digitaal door te werken met behulp van LWEOpus Totaal of met behulp van *Methode Adapt 3^e klas*.

In het product LWEOpus Totaal is alles uit LWEOpus opgenomen, aangevuld met de lesbrieven in digitale vorm. De papieren lesbrieven zijn daarbij een-op-een omgezet naar digitale lesbrieven en kunnen geopend worden binnen de browser. Leerlingen kunnen antwoorden en aantekeningen noteren, tekst markeren of onderstrepen, lijnen trekken in grafieken en eventueel plaatjes uploaden. Alle aantekeningen die een leerling maakt kunnen naar een volgende klas meegenomen worden, mits het product in het nieuwe schooljaar weer is aangeschaft. Leerlingen die alle opgaven maken door middel van de digitale lesbrieven in LWEOpus Totaal hebben in principe geen papieren lesbrieven meer nodig.

Alle onderdelen in LWEOpus en LWEOpus Totaal kunnen door de docent per lesbrieven en hoofdstuk aan- en uitgezet worden, zodat die bepaalt waar de leerlingen toegang toe hebben. Dit kan per leerjaar of klas gedaan worden. De leerlingen krijgen een klassencode en kunnen daarna met hun eigen wachtwoord inloggen. Alle onderdelen zijn voor de leerlingen het hele schooljaar beschikbaar.

Methode Adapt 3^e klas is een complete digitale adaptieve methode. U kunt dit product dus ook volledig onafhankelijk van de papieren lesbrieven inzetten.

Hoofdstuk 2. De verdeling van het inkomen

2.1 Hoe kom je aan geld?

2.1.1. Primaire inkomens en overdrachtsinkomens

Voor de huurtoeslag en de zorgtoeslag die sommige studenten elke maand ontvangen, hoeven ze niets te doen. Voor het geld dat zij met een bijbaan verdienen moeten ze wel iets doen, bijvoorbeeld in de supermarkt, horeca of ergens anders.

Economen maken onderscheid tussen primaire inkomens en overdrachtsinkomens. Eén inkomens krijg je als je een bijdrage levert aan het productieproces. Een voorbeeld van zo'n proces is de supermarkt waar veel jongeren werken. Omdat jongeren daar werken is de supermarkt mogelijk om producten te verkopen. In ruil daarvoor krijgen deze jongeren loon is ook rente een beloning voor de bijdrage aan het productieproces. Bedrijven lenen geld om bijvoorbeeld hun bedrijf te kunnen betalen. Iemand bezit (spaar)geld ingezet om het mogelijk te maken dat bedrijven producten kan verkopen. In ruil daarvoor krijgen deze jongeren spaarder rente. Wanneer een gebouw beschikbaar gesteld dat ontvangt de verhuurder daar huur voor, dat is ook een vorm van primair inkomen.

- opdracht 2.1
- Vanaf welke leeftijd mag je volgens de wet in de supermarkt werken?
 - Welk primair inkomen ontvang je als je bij de supermarkt werkt?

Het totale primaire inkomen van een land in een jaar noemen we het **nationaal inkomen**. In Nederland 10,2 miljoen mensen betrokken bij het maken van goederen en diensten en het nationale inkomen € 1,033 biljoen.

REKENEN

Rekenmachines gebruiken de Engelse notatie bij getallen, waarbij de punt op je rekenmachine de functie van een komma. Dus 10,57 moet je op je rekenmachine als 10.57 typen.

De punt (bij duizenden en meer) moet je nooit intetsen op je rekenmachine, maar weglaten. Tien duizend typ je dus niet als 10.000, maar als 10000.

Bij vermenigvuldigen met grote getallen kun je een aantal nullen 'wegzetten'. Bijvoorbeeld van 14.000 × 650 kun je 14 × 65 maken en daarna de 7 nullen die je even weggezet hebt weer achter de uitkomst zetten.

Bij delen met grote getallen kun je nullen tegen elkaar wegstrepen. Als je € 408 miljard moet delen door 68 miljoen (€ 408.000.000.000 / 6800.000) dan is dat hetzelfde als 4.080.000 gedeeld door 68. Je streep dus 5 nullen tegen elkaar weg en die nullen blijven ook weg.

- opdracht 2.2
- Bereken op basis van bovenstaande gegevens het gemiddelde primaire inkomen in Nederland in 2023.

Een **overdrachtsinkomen** is een inkomen dat je krijgt zonder een bijdrage te leveren aan het productieproces. Alle mensen die een primair inkomen hebben, betalen belastingen en sociale premies, gemiddeld ongeveer 40% van dat inkomen. De sociale-verzekeringsinstellingen en de overheid betalen daar uitkeringen van aan mensen die bijvoorbeeld door ouderdom, ziekte en arbeidsongeschiktheid niet zelf voor een inkomen kunnen zorgen. Ook betalingen in de vorm van kinderopvang, studietoelagen en huurtoelagen voor mensen met een laag inkomen worden daarmee gefinancierd. Al deze uitkeringen en toeslagen (subsidies) worden overdrachtsinkomens genoemd. Ook alimentatie die door een ex-partner aan iemand wordt betaald is een vorm van overdrachtsinkomen.

Chapter 2. The income distribution

2.1 How do you get money?

2.1.1. Primary incomes and transfer incomes

For the housing allowance and the care benefit which some students receive every month, they do not need to do anything. They do have to do something for the money they earn with sidelines, for instance work in the supermarket, the hotel or catering business or elsewhere.

Economists differentiate between primary incomes and transfer incomes. You receive a **primary income** when you make a contribution to the production process. An example of such a production process is the supermarket where many youngsters work. Because youngsters work there it is possible for the supermarket to sell products. In exchange these youngsters get wage. In addition to wage, interest is another reward for contributing to the production process. Companies borrow money, for example to pay for the furnishings and fittings of their company. Someone has used his possessions (savings) to enable that company to sell products. In exchange the saver receives interest. When a building is made available, the lessor receives lease for this. Lease is also a form of primary income.

- assignment 2.1
- From which age does the law allow you to work in the supermarket?
 - Which primary income do you receive when you work at the supermarket?

The total primary income of a country in a year is called the **national income**. In 2023 there are 10.2 million people in the Netherlands involved in making goods and services and the national income amounts to €1.033 trillion.

CALCULATING

Calculators use the English notation for numbers, whereby the point on the calculator has the function of a comma. So on your calculator you must type 10.57 as 10.57.

The point (in thousands and more) must never be entered on your calculator but must be left out. So you do not type ten thousand as 10.000, but as 10000.

When multiplying big numbers you can 'put away' a number of zeros. For instance, you can make $14.000.000 \times 650$ into 14×65 and then add the 7 zeros which you have put away behind the outcome again.

When dividing by big numbers you can cancel out zeros against each other. When you must divide 408 billion by 68 million ($408.000.000.000 / 6800.000$) that is the same as 4.080.000 divided by 68. So you cancel out 5 zeros against each other and those zeros do not return again.

- assignment 2.2
- On the basis of the above data calculate the average primary income in the Netherlands in 2023.

A **transfer income** is an income which you get without making a contribution to the production process. All the people who have primary incomes, pay taxes and national insurance contributions, on average about 40% of that income. The social insurance organisations and the government use them to pay benefits to people who, due to old age, illness and incapacity for work cannot provide incomes themselves. The contributions are also used to make payments in the form of child benefit, student grants and housing allowances for people with low incomes. All these benefits and allowances (subsidies) are called transfer incomes. Maintenance paid by an ex-partner to somebody is a form of transfer income as well.

Docentmaterialen

Docentenhandleidingen

Voor alle Fundamentmethodes is een docentenhandleiding beschikbaar. In de handleiding staan de lessenplannen, differentiatiemogelijkheden en de antwoorden op de bouwstenen.

Openbare website

Op www.lweo.nl zijn allerlei handige zaken voor docenten te vinden, zoals:

- het lessenplan voor elke lesbrieven
- inhoudsopgaven lesbrieven
- de meest recente prijzen en drukken
- nieuwsbrieven

Beveiligde docentenwebsite

Docenten kunnen een abonnement nemen op de beveiligde docentenwebsite. Op de docentenwebsite staan onder andere:

- uitgebreide toetsenbank met zowel meerkeuze- als open vragen
- toegang tot ToetsPers
- antwoorden van de bouwstenen uit de lesbrieven
- extra bouwstenen
- kennen-en-kunnen-overzicht per hoofdstuk

Een abonnement op deze website geeft ook toegang tot lesmateriaal dat ontwikkeld is voor de bovenbouw. Het abonnement is alleen rechtstreeks te bestellen bij de LWEO. Het abonnement wordt aangeschaft per school per schooljaar en loopt van 1 augustus tot en met 31 juli.

ToetsPers

Vanuit de docentenwebsite heeft u toegang tot ToetsPers. Met deze software kunt u makkelijk een nieuwe toets maken met de open- en gesloten toetsopgaven van de LWEO. De software nummert de vragen en figuren door en zorgt ervoor dat de toets automatisch in de juiste opmaak staat. U kunt voordat u de toets definitief maakt eerst overleggen met uw collega's. Uw toetsen worden opgeslagen en u kunt daarbij opslaan aan welke klas u deze toets wanneer gegeven hebt. Met het toetsbeheer kunt u voorkomen dat u een toetsopgave meerdere keren aan eenzelfde klas geeft.

Docentenpresentatie economie

Docenten die de lesbrieven digitaal tot hun beschikking willen hebben, kunnen een abonnement nemen op *Docentenpresentatie economie*. Met deze site hebben alle docenten van een school toegang tot alle digitale lesbrieven. Zo kunnen de lesbrieven in de les geprojecteerd worden op bijvoorbeeld een digibord. De docent kan antwoorden en aantekeningen noteren, tekst markeren of onderstrepen, lijnen trekken in grafieken en eventueel plaatjes uploaden. Zolang een school het product afneemt blijven de aantekeningen en dergelijke van vorige schooljaren beschikbaar.

Een docent die *LWEOplus Totaal* voor zijn leerlingen besteld heeft, heeft al toegang tot de digitale lesbrieven.

Het abonnement is alleen rechtstreeks te bestellen bij de LWEO. Het abonnement wordt aangeschaft per school per schooljaar en loopt van 1 augustus tot en met 31 juli.

Conferentie en gebruikersbijeenkomsten

Elk jaar wordt er een conferentie georganiseerd voor docenten die de LWEO-methode gebruiken, met aandacht voor de didactiek van het vak en nieuwe ontwikkelingen in het economieonderwijs. De LWEO organiseert ook geregeld gebruikersbijeenkomsten om met docenten van gedachten te wisselen over de methode en het economieprogramma.

Nieuwsbrief

U kunt zich gratis abonneren op de elektronische nieuwsbrief van de LWEO. Stuur hiervoor een e-mail naar nieuwsbrief@lweo.nl.

Wijzigingen 2026

Voor het schooljaar 2026-2027 verschijnen er geen nieuwe drukken van de methoden.

Prijslijst 2026

De vermelde adviesprijzen zijn inclusief btw. Bij een zending boven de € 150 worden geen verzendkosten in rekening gebracht. Lesbrieven voor docenten die de methode gebruiken en beoordelingsexemplaren kosten 20% van de adviesprijs mits deze rechtstreeks besteld worden bij de LWEO.

		Lesbrief		Uitwerkingen	
	druk	advies- prijs¹	isbn	advies- prijs¹	isbn
2 havo/vwo lesmateriaal papieren versie					
Jonge Consumenten	7	€ 6,35	9789461103253	€ 1,45	9789461103284
Kiezen en Werken	6	€ 6,65	9789461103260	€ 1,35	9789461103291
Samen Leven	6	€ 4,90	9789461103277	€ 1,10	9789461103307
totaal		€ 17,90		€ 3,90	
Docentenhandleiding 2 ^e klas ²	4	€ 5,90	9789461103314		
3 havo/vwo lesmateriaal papieren versie					
Kopen en Werken	4	€ 13,05	9789461103673	€ 2,05	9789461103697
De Samenleving	6	€ 4,65	9789461102843	€ 1,00	9789461102867
totaal		€ 17,70		€ 3,05	
Docentenhandleiding 3 ^e klas ²	9	€ 5,60	9789461103710		
3 havo/vwo Engelstalig lesmateriaal papieren versie					
Buying and Working	4	€ 17,25	9789461103680	€ 2,55	9789461103703
Society	6	€ 7,25	9789461102898	€ 1,20	9789461102911
totaal		€ 24,50		€ 3,75	
Docentenhandleiding 3 ^e klas Engelstalig ²	7	€ 5,80	9789461103727		
Algemeen					
Doos multomappen (50 stuks)		€ 162,50			
Digitaal					
LWEOplus onderbouw vwo ³		€ 2,60	9789071154898		
LWEOplus totaal onderbouw vwo ³		€ 9,15	9789461102812		
Methode Adapt 3 ^e klas ³	(2)	€ 16,50	9789461102966		
Methode Adapt plus Kopen en Werken ³	(2)	€ 19,65	9789461102973		

Toelichting

- De adviesprijzen zijn inclusief btw en gelden van 1 januari 2026 tot 1 januari 2027. Prijswijzigingen zijn mogelijk i.v.m. aanpassingen van het lesmateriaal. Scholen die rechtstreeks in leerlingenaantallen bij de LWEO bestellen, ontvangen een korting op de adviesprijzen. Lesbrieven voor docenten kosten 20% van de adviesprijs, dit geldt alleen bij een rechtstreekse bestelling bij de LWEO. Op al onze aanbiedingen en overeenkomsten zijn de algemene voorwaarden van de LWEO bv van toepassing zoals gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 18080779, deze worden op eerste verzoek kosteloos toegezonden.
- In de docentenhandleidingen staan geen uitwerkingen, deze moet u apart bestellen.
- De prijs geldt per leerling per schooljaar. Scholen die Adapt of LWEOplus rechtstreeks bij de LWEO bestellen krijgen 20% korting op de adviesprijzen. Inloggen via DTL is dan niet mogelijk.

Informatie en bestellingen:

LWEO bv

Postbus 7442
1007 JK Amsterdam

tel. (020) 670 02 70

postbus@lweo.nl

www.lweo.nl